
ПРАВО ОСИГУРАЊА

Др Владимир ЧОЛОВИЋ

научни саветник Института за упоредно право, Београд

РЕОРГАНИЗАЦИЈА ОСИГУРАВАЈУЋИХ ДРУШТАВА ПО ДИРЕКТИВИ „СОЛВЕНТНОСТ II”

Резиме

Пројекат „Солвентност II” дефинисан у Директиви 2009/138/ЕЗ о оснивању и обављању делатности осигурања и реосигурања, почео је да се примењује 1. јануара 2016. Примена овог пројекта је била праћена тешкоћама од 2012. Осим Директива „Омнибус I” и „Омнибус II”, које су се односиле на усклађивање аката из области финансијских услуга, као и на измене „Солвентности II”, донета је и Делегирана Регулатива 2014. која, садржи правила „Солвентности II”. Овај пројекат, односно, Директива регулише и изрицање мера реорганизације и ликвидациони поступак против осигуравајућих друштава. У раду се поклања пажња правилима реорганизације која се односи на акте надлежних органа (која врше надзор) намењених очувању и успостављању стабилне финансијске ситуације у осигуравајућем друштву. Аутор се осврће и на сличан поступак у законодавству Србије, затим, указује на различитост термина ових института, а и на утицај „Солвентности II” на будуће регулисање осигурања у нашој земљи.

Кључне речи: „Солвентност II”, осигуравајуће друштво, реорганизација, ликвидација, надзор.

I Уводни део

Регулисање надзора над радом осигуравајућих друштава и изрицање мера према тим друштвима од стране државних надлежних органа,

ради одржавања њихове финансијске стабилности, представља једно од најважнијих питања код стварања законског оквира за функционисање тржишта осигурања. То питање је било важно решити и у ЕУ у којој се тржишту осигурања посвећује значајна пажња више од четири деценије, а почетком 2016. године, после више година од дана доношења основног акта, ступио је на снагу један, како се иначе назива, пројекат који је обухватио скоро све аспекте функционисања осигуравајућих друштава. Осигуравајућа друштва обављају делатност коју карактеришу различите специфичности, а успешно и ефикасно обављање те делатности је од значаја и за привредни систем сваке земље. Кад је у питању ЕУ, овим пројектом се желело да се на један јединствени начин обухвате сва важна питања везана за рад осигуравајућих друштава у једном акту. Тај пројекат носи назив „Солвентност II” и он представља садржину Директиве 2009/138/ЕС¹ (даље: „Солвентност II”).

Кад је у питању Србија, материју надзора над радом осигуравајућих друштава, као и изрицање мера према њима регулише Закон о осигурању (даље: ЗО),² док Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање (даље: ЗСЛБО)³ регулише престанак ових субјеката покретањем два наведена поступка.⁴ Законодавство Србије не познаје термин „реорганизација осигуравајућих друштава”, док се под институтом реорганизација правних лица подразумева другачији поступак са другачијим циљем у односу на институт који се користи у „Солвентности II”, а који се регулише стечајним законодавством.

„Солвентност II” регулише и ликвидацију (стечај) осигуравајућих друштава. И овде морамо рећи да наше законодавство не познаје овај термин у смислу у коме се користи у наведеном акту ЕУ. Наиме, ЗСЛБО познаје термин ликвидација осигуравајућих друштава у класичном смислу тог појма.

1 Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II), *OJ L 335/1*, 17.12.2009.

2 Закон о осигурању, *Службени гласник РС*, бр. 55/2004, 70/2004 – испр., 61/2005, 61/2005 – др. закон, 85/2005 – др. закон, 101/2007, 63/2009 – одлука УС, 107/2009, 99/2011, 119/2012, 116/2013 и 139/2014 – др. закон.

3 Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање, *Службени гласник РС*, бр. 14/2015.

4 У овом раду нећемо улази у садржину овог Закона коме се може доста тога замерити. То се односи како на чињеницу да се истим законом регулише стечај и ликвидација и банака и осигуравајућих друштава, тако и на решења која се тичу само осигуравајућих друштава.

Но, без обзира да ли је у питању реорганизација или ликвидација осигуравајућих друштава (по „Солвентности II”), морамо рећи да је главни узрок покретања ових поступака, неадекватно управљање ризицима и средствима од стране осигуравајућих друштава. Покретање поступка реорганизације, који може довести до изрицања мера против осигуравајућих друштава, може и не мора бити само знак претеће или постојеће инсолвентности. Управо због тога ћемо и поменути ризике који могу довести до проблема у пословању осигуравајућег друштва: 1) ризици осигурања или технички ризици, који морају указати на износ средстава резерви осигуравајућих друштава, који морају бити довољни за извршавање обавеза и покриће штета или дугова; 2) ризици имовине или ризици, којима су осигуравајућа друштва изложена приликом улагања слободних средстава резерви и којима та друштва морају стално управљати и 3) нетехнички ризици, који су узроковани понашањем управе као што је намерно одређивање нижих премијских стопа, како би се остварио брзи продор на тржиште и преузео већи тржишни удео, што као последицу има мањак средстава за исплату штета и трошкова пословања.⁵

У овом раду ћемо, пре свега, посветити пажњу одредбама „Солвентности II” које регулишу реорганизацију осигуравајућих друштава, али ћемо се, врло кратко, осврнути и на начин регулисања ове материје од стране ЗО. Но, пре тога посветићемо се ранијем акту донетом у оквиру ЕУ, који је регулисао ову област.

II Регулисање реорганизације по Директиви 2001/17/ЕС

Као што је речено, пројекат „Солвентност II” је, коначно, почео да се примењује 1. јануара 2016. године. Разлог што је дуго одлагана примена овог пројекта је спремност, односно, неспремност, осигуравајућих друштава у ЕУ да примењују њене одредбе. То се односи и на реорганизацију и ликвидацију осигуравајућих друштава, што је раније било регулисано Директивом 2001/17/ЕС.⁶ Морамо да посветимо пажњу појединим одредбама Директиве 2001/17/ЕС које се односе, пре свега, на реорганизацију, а кратко ћемо се осврнути и на начин регулисања ликвидације у овом акту. Иначе, као и „Солвентност II”, Директива 2001/17/ЕС уређује

5 Лидија Јауковић, Владимир Кашћелан, Нова регулатива солвентности осигуравајућих компанија у ЕУ – пројекат Солвентност II, 2007, доступно на адреси: http://www.repec.mnje.com/mje/2007/v03-n05/mje_2007_v03-n05-a14.pdf, 1.04.2016, 77.

6 Directive 2001/17/EC of the European Parliament and of the Council of 19 March 2001 on the re-organisation and winding-up of insurance undertakings, OJ L 110, 20/04/2001, p. 0028–0039.

питања статуса поверилаца са пребивалиштем или седиштем у земљама чланицама ЕУ. Она се примењује и на филијале осигуравајућих друштава у земљама чланицама. По одредбама Директиве 2001/17/ЕС, филијала је дефинисана као правно лице, тј., она обавља делатност по праву државе, која је и дала дозволу за рад филијали. Овим актом су предвиђена два начина намирења потраживања. Први начин је дефинисан у односу на имовину, а други у односу на повериоце. Директива 2001/17/ЕС уређује и статус стране одлуке о ликвидацији (стечају). Она се односи на отварање овог поступка и Директива 2001/17/ЕС предвиђа њено пуно дејство на територијама других земаља чланица. Основно правило кад је у питању вођење поступака по Директиви је *lex fori*, што значи да ће се примењивати право земље где се питање поставља, односно, где се води поступак.

Код Директиве 2001/17/ЕС, као и, наравно, код „Солвентности II”, реорганизација се односи на скуп мера које предузима овлашћено административно или судско тело, како би осигуравајуће друштво наставило да ради. Значи, и овде се ради о наставку рада, али је другачији субјект који дефинише наведене мере. Једино судски или административни орган може донети одлуку о наведеном. Реорганизација не спречава вођење ликвидационог (стечајног, због термина у наведеним актима) поступка против осигуравајућег друштва. Предузете мере реорганизације, односно, одлука о поступку реорганизације ће имати дејство су свим земљама чланицама, без испуњења посебних услова. Директива 2001/17/ЕС предвиђа и надзор над спровођењем мера реорганизације, а за то је предвиђен посебни орган. Надзорни орган мора бити редовно обавештаван од стране органа који је донео одлуку о мерама реорганизације о свим одлукама о спровођењу тих мера. Исто тако, Директива 2001/17/ЕС одређује обавезу надзорног органа да обавештава надзорне органе у другим земљама чланицама, у којима реорганизација производи одређена дејства. У сваком случају, орган који доноси одлуку о покретању поступка реорганизације, мора да, приликом процене и дефинисања мера реорганизације, води рачуна о посебностима делатности осигурања.⁷

Директива 2001/17/ЕС предвиђа и нека заједничка правила за реорганизацију и ликвидацију. Та правила се односе на одређивање меродавног права за уговоре о раду и радне односе. Наиме, Директива 2001/17/ЕС предвиђа да ће се применити право по *lex fori*. Овде можемо да ставимо примедбу. Наиме, право земље, где се поставља питање, мо-

7 Владимир Чоловић, „Директива 2001/17/ЕУ о реорганизацији и ликвидацији осигуравајућих друштава”, *Право осигурања у транзицији*, Зборник радова, Палић, 2003, 50.

же, а и не мора да буде место где се рад обавља или где се рад обављао. Упутније је применити право по *lex loci laboris* – право места рада, због заштите запослених. Следеће правило се односи на прекид поступка, које ће се регулисати по праву земље суда у којој се води тај поступак. Затим, ако повериоци имају основ потраживања у покретним или непокретним стварима, тада реорганизација и стечајни (ликвидациони) поступак неће утицати на та права поверилаца. Ти поступци неће утицати ни на право поверилаца на пребијање потраживања. Орган који је донео одлуку о покретању поступка реорганизације или ликвидационог поступка, доноси одлуку и о именовану управника (администратора) у овим поступцима. Управници, односно, администратори морају да докажу своје својство, ако желе да поступају у другој земљи чланици.⁸

III Директива „Солвентност II”

Већ је речено да је примена пројекта „Солвентност II”, од доношења саме Директиве 2009/138/ЕС, била праћена тешкоћама. Често је долазило до измена код одређивања почетка његове примене. Прво је било предвиђено да се почне са применом овог пројекта у новембру 2012. године. Тада је усвојена Прва Директива Омнибус (24.11.2012), којом се 11 постојећих Директива из подручја финансијских услуга ускладило са прописима који уређују рад новонасталих европских регулатора, а пре свега, то се односи на надзорни орган ЕИОПА.⁹ Касније је израђена Директива „Омнибус II”¹⁰ (која је усвојена 16. априла 2014) која мења Директиву која дефинише „Солвентност II”. Измене Директиве „Солвентност II” укључују и одредбе према којима ЕИОПА преузима специфичне обавезе. Но, прво је урађен предлог, а на Директиву „Омнибус II” се чекало, као што видимо. ЕИОПА је, по тим одредбама, дужна да осигура примену хармонизованих техничких приступа код обрачуна потребног солвентног капитала. Тада се померио датум примене пројекат „Солвентност II” на почетак 2013. Но, није се ни тада почело са применом овог пројекта, већ је Европска Комисија усвојила Делегирану Регулативу 10. октобра 2014,¹¹ која садржи пра-

8 В. Чоловић, 53–54.

9 ЕИОПА је део Европског система за финансијски надзор који се састоји од три европска надзорна органа. То је независно саветодавно тело Европског парламента, Савета Европске уније и Европске комисије.

10 Directive 2014/51/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 (the so-called „Omnibus II Directive”), OJ L 153, 22.5.2014.

11 Delegated Regulation (Commission Delegated Regulation (EU) 2015/35 of 10 October 2014 supplementing Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council on the

вила „Солвентности II”. У марту 2015. године, Европска Комисија усваја први сет правила „Солвентности II” којима се дефинишу технички стандарди за поједине моделе управљања ризиком. ЕИОПА објављује 2015. године два дела Водича за „Солвентност II”.

Иначе, „Солвентност II” полази од основних принципа пословања осигуравајућих друштава. По одредбама тог акта, осигуравајуће друштво мора да процени колики износ капитала би био потребан да би се одржавала солвентност и да би се извршавале обавезе. Следеће, мора се обезбедити и тзв. квалитативни аспект, што се односи на рад органа друштва, а посебно на контролу надзорних органа. Квалитативни аспект је и најбитнији, имајући у виду да је потребан стручан кадар, као и редовна контрола рада органа друштва, како би се обезбедило несметано вршење делатности у једном дужем временском периоду. Овде је веома битно истаћи и одговорност чланова управе осигуравајућег друштва. Чињеница је да обезбеђење капитала није довољно, потребно је и квалитетно управљање тим новцем, као и другим средствима.¹² Обзиром да је рад осигуравајућег друштва од значаја за целу државу, потребно је обезбедити доступност информација јавности о раду тог друштва. Кад говоримо о информацијама, мислимо и на финансијске извештаје, који морају бити базирани на тржишно оријентисаним проценама капитала. Наравно, наведено је битно и за акционаре осигуравајућег друштва.¹³ Значи, за правилну примену „Солвентности II” битно је обрачунати минимални захтевани капитал, као и захтевани солвентни капитал, са једне стране, а са друге стране, битно је проценити и одредити све ризике које једно осигуравајуће друштво може осигурати. Тиме износ капитала одређује и ризик осигурања, као и ризик пословања, ризик тржишта, као и ризик ликвидности, односно, могућности извршавања обавеза.¹⁴

IV Мере реорганизације по „Солвентности II”

Одредбе „Солвентности II” о мерама реорганизације и поступцима ликвидације се односе на осигуравајућа друштва земаља чланица, као

taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) , OJ L 12, 17.1.2015.

12 Л. Јауковић, В. Кашћелан, 82.

13 *Ibid.*

14 Јанез Комељ, Јошт Долничар, „Изазови и могућности у осигурању и реосигурању са нагласком на Солвентност II”, презентација, 18. сусрет осигуравача и реосигуравача СОРС, Сарајево, 2007, сл. 11.

и на филијале осигуравајућих друштава из трећих земаља које врше делатност на територији ЕУ. Одредбама „Солвентности II” се дефинишу и неки термини који су у вези са спровођењем мера реорганизације. Наиме, под надлежним органима „Солвентност II” подразумева управне или судске органе држава чланица који су надлежни за спровођење мера реорганизације. Под филијалом осигуравајућег друштва подразумева се трајна присутност осигуравајућег друштва на територији државе чланице која није матична држава чланица и која обавља делатност осигурања. Под мерама реорганизације подразумева се било које деловање надлежних органа које је намењено очувању или поновном успостављању стабилне финансијске ситуације у осигуравајућем друштву. Наведено се односи на претходна права и односи се и на мере које подразумевају могућност обуставе плаћања, одлагање мера спровођења, као и смањење потраживања.¹⁵

По одредбама „Солвентности II” само надлежни органи матичне државе чланице имају право да донесу одлуку о мерама реорганизације у односу на осигуравајуће друштво, а што има дејства и на филијале тог друштва. Мере реорганизације не искључују покретање поступка ликвидације против тог друштва, који се, такође, покреће одлуком надлежних органа матичне државе чланице. То значи да се истовремено могу водити ови поступци. На одређивање мера реорганизације примењују се прописи матичне државе чланице. Мере реорганизације, одређене по прописима матичне државе чланице, имају дејство на територији целе ЕУ, без спровођења других формалности, а што се односи и на странке у другим државама чланицама, па чак и у случајевима, када прописи тих држава не познају такве мере реорганизације, односно, кад су за њихово спровођење предвиђени услови, који, у конкретном случају, нису испуњени. Овде се може поставити питање поштовања јавног поретка, као и ситуације када законодавство једне земље чланице не познаје институт који чини садржине мере реорганизације. Оног тренутка кад дејства мера реорганизације наступе у матичној држави чланици, та дејства наступају и у другим чланицама.¹⁶

„Солвентност II” одређује да би било пожељно да надлежни органи матичне државе чланице обавесте надзорне органе те државе о одлуци о спровођењу мера реорганизације, још пре доношења исте, а, ако то није могуће, онда одмах након доношења те одлуке. Са друге стране, над-

15 Чл. 268.

16 Чл. 269.

зорни органи матичне државе чланице хитно обавештавају надзорне органе других држава чланица о наведеној одлуци, као и о могућим дејствима те одлуке, односно, дефинисаних мера реорганизације.¹⁷

Када је у матичној држави могуће поднети приговор или тужбу против мера реорганизације, тада ће надлежни органи матичне државе, управник, као и било које друго лице, које је овлашћено, бити у обавези да јавно огласе одлуку о наведеним мерама, у складу са прописима о јавном оглашавању оваквих одлука. Исто тако, постојаће обавеза да се изрека одлуке о изрицању мера реорганизације објави и у Службеном листу ЕУ. Надлежни органи других држава чланица ће имати обавезу објављивања ове одлуке по правилима тих држава чланица. Из овога произлази да ће се оглас објавити и у свим државама чланицама који су, на било који начин, повезани са осигуравајућем друштвом против кога је изречена наведена мера. Обавештење које се објављује мора да садржи назив надлежног органа матичне државе, затим законодавство које се примењивало приликом доношења те одлуке о мерама реорганизације, као и име управника, ако је он именован. Мере реорганизације имају дејства према повериоцима, осим ако надлежни органи одлуче другачије, односно, ако законодавства тих земаља не прописују другачије. Ако се мере реорганизације односе искључиво на акционаре, чланове друштва или запослене у том друштву, онда се све наведено не примењује.¹⁸ Уколико је по законодавству државе чланице обавезно пријављивање потраживања (да би оно било признато или се предвиђа обавезно обавештавање повериоца, чије је уобичајено боравиште, односно, пореска резидентност (седиште) у тој држави, о мерама реорганизације), тада надлежни органи матичне државе или управник, исто тако, обавештавају познате повериоце чије је уобичајено боравиште, односно, пореска резидентност (седиште) у другој држави чланица. Ако законодавство матичне државе чланице предвиђа право повериоца које има или уобичајено боравиште или седиште (по критеријуму пријаве и плаћања пореза) да пријаве потраживања или да образложе ту пријаву, тада ће повериоци који у другој држави чланица имају уобичајено боравиште или седиште по наведеном критеријуму, имати исто право.¹⁹

Ако се осврнемо на садржину наведених одредаба „Солвентности II”, можемо да закључимо да се не ради о класичној реорганизацији која

17 Чл. 270.

18 Чл. 271.

19 Чл. 272.

се спроводи са циљем да дужник настави са радом. Овде имамо надлежни државни орган, који врши надзор и који у, законом предвиђеним случајевима, предузима мере, како би осигуравајуће друштво очувало финансијску стабилност и наставило са радом. Такође, могућност пријаве потраживања говори да ће се, услед насталих тешкоћа, намиривати повериоци, што говори да се ради и о заштити тих лица, уз предузимање мера за „оздрављење” друштва. У сваком случају у одредбама „Солвентности II” регулишу се општа питања везана за реорганизацију уз узимање у обзир специфичности регулисања ове области у државама чланицама. Обзиром на начин пословања осигуравајућих друштава у ЕУ (о чему нећемо говорити у овом раду) веома је значајно уједначавање основних правила како би мере реорганизације биле ефикасне.

1. Заједничке одредбе „Солвентности II” за мере реорганизације и ликвидацију

Као и Директива 2001/17/ЕС, тако и „Солвентност II” садржи заједничке одредбе за изрицање мера реорганизације и поступак ликвидације, а које се односе на поједина дејства на уговоре и права, стварна права трећих лица, придржај права власништва, пребијање, итд. Поменућемо неке од тих одредаба.

Обзиром на дејство, на уговоре о раду ће се примењивати искључиво правила која се, иначе, примењују на ове уговоре. Ово је можда боље решење у односу на одредбу Директиве 2001/17/ЕС, али ствара одређену несигурност, имајући у виду дејства ових уговора. Кад су у питању уговори који се односе на право употребе или стицање непокретности, примењиваће се право места налажења непокретности. Ако се ради о праву осигуравајућег друштва у вези са непокретностима, бродом или ваздухопловом, примениће се право земље у којој се налази јавни регистар, обзиром на постојање обавезе уписа у судски регистар наведених ствари.²⁰ Ова правила су општа, која се иначе примењују у случајевима са елементом иностраности.

Изрицање мера реорганизације не утиче на стварно право поверилаца или трећих лица на материјалној и нематеријалној имовини, као и на покретним и непокретним стварима (која се морају тачно одредити), односно, ако се ради о више делова једне групе неодређене имовине, која припадају осигуравајућем друштву и која се у тренутку изрицања ме-

²⁰ Чл. 285.

ра реорганизације налазе на територији друге државе чланице.²¹ Изрицање мере реорганизације не утиче на права поверилаца да пребију своје потраживање са потраживањем осигуравајућег друштва, ако је наведено допуштено по меродавном праву које се примењује у вези са потраживањем осигуравајућег друштва.²² Затим, дејства изрицања мере реорганизације не утичу на права и обавезе странака које он имају на тржишту осигурања и на та права и обавезе ће се применити прописи који важе на том тржишту осигурања.²³

Кад је у питању заштита права купаца који су трећа лица, након изрицања мере реорганизације, меродавно право које ће се примењивати одређује се по следећим критеријумима: 1) ако се ради о намирењу продајом непокретности, меродавно право ће се одредити по месту њиховог налажења, 2) уколико се ради о бродовима и ваздухопловима који се уписују у јавни регистар, меродавно право ће се одредити по месту уписа у тај регистар, 3) најзад, ако се ради о преносивим и другим хартијама од вредности, чије постојање или пренос захтева упис, меродавно право ће се одредити по месту уписа тих хартија од вредности.²⁴ Ако се ради о дејству изрицања мера реорганизације на парнице које су у току, меродавно право ће се одредити по праву државе чланице у којој се води та парница.²⁵ Овде се, такође, ради о општим правилима за одређивање меродавног права.

Управник, као и било који други орган, који је пуноважно овлашћен у матичној држави чланици може да захтева да се изрицање мера реорганизације упише у јавни регистар који је за то предвиђен по прописима те државе. Ако се ради о обавези наведеног уписа по прописима наведене државе, тада ће управник, као и било који други овлашћен орган, предузети све мере како би био извршен упис мера реорганизације.²⁶ Овде разликујемо процену управника да изврши наведени упис, односно, његово овлашћење да то учини и ситуацију, када држава чланица прописује обавезност уписа те чињенице.

Може се десити да осигуравајуће друштво из треће земље има своје филијале у државама чланицама. Тада ће се свака филијала третирати

21 Чл. 286 ст. 1.

22 Чл. 288 ст. 1.

23 Чл. 289 ст. 1.

24 Чл. 291.

25 Чл. 292.

26 Чл. 294 ст. 1.

посебно. У вези са тим, надзорни органи тих држава морају да ускладе своје активности. Исто се односи и на управнике, као и било које друге овлашћене органе у овим поступцима.²⁷ Иако се ради о филијалама као деловима осигуравајућег друштва, сматраће се да свака од њих представља посебан правни субјект. Но, чињеница је да ће финансијска нестабилност, неадекватно располагање средствима, као и непоштовање правила пословања од стране матичног осигуравајућег друштва увек утицати и на филијале. Због тога је неопходна сарадња надзорних органа земаља чланица.

V Надзор над радом осигуравајућих друштава и мере Народне банке Србије

Као што смо рекли, у српском законодавству термин реорганизација се користи за другачији поступак. Надзор над радом осигуравајућих друштава, као и мере које се, приликом вршења надзора изричу, регулишу се одредбама ЗО. У Србији, надзор над пословањем осигуравајућих друштава врши Народна банка Србије. Поменућемо мере које Народна банка може да изрекне осигуравајућим друштвима: 1) отклањање незаконитости и неправилности; 2) одређивање мера због непоступања у складу са правилима о управљању ризиком; 3) одређивање да се изврши пренос портфеља осигурања на друго осигуравајуће друштво; 4) преузимање контроле над пословањем друштва; 5) одузимање дозволе за обављање појединих или свих послова осигурања за које је издата дозвола; 6) одређивање привремених мера; 7) предлагање мера према члановима управе, члановима надзорног одбора, лицима са посебним овлашћењима и квалификованим имаоцима у друштву.²⁸

Ефикасност контроле, односно, надзора је обезбеђена од стране Народне скупштине Републике Србије, обзиром да она контролише рад Народне банке Србије.²⁹ Народна банка Србије сарађује са другим надзорним органима у земљи и иностранству и обавља и друге послове прописане овим и другим законом. Сарадња Народне банке Србије са другим надзорним органима у иностранству била би јаснија, када би страна

27 Чл. 296.

28 ЗО, чл. 161.

29 Боса Ненадић, „Овлашћење државних органа у поступку оснивања друштва за осигурање у упоредном праву, с посебним освртом на овлашћења Народне банке Србије”, *Осигурање у сусрет процесу придруживања Србије и Црне Горе Европској Унији*, Зборник радова, Палић, 2006, 277.

осигуравајућа друштва могла обављати делатност осигурања на нашој територији, било директно, било преко филијала.

Ако се осврнемо на наведене мере које према осигуравајућем друштву може да изрекне Народна банка Србије, видимо да се ради о последицама надзора над пословањем друштва, а не о поступку реорганизације, иако је заједничко и за један и за други институт очување осигуравајућег друштва и заштита поверилаца.

1. Надзор над радом осигуравајућих друштава у другим земљама

Кад говоримо о реорганизацији осигуравајућих друштава, на начин како је дефинисана у „Солвентности II”, морамо имати у виду да су надлежни органи у државама чланицама, у ствари, органи који врше надзор над радом тих друштава. Кратко ћемо се осврнути на неке од њих у земљама чланицама.

У скандинавским земљама постоји интегрисан надзор, због добро развијеног финансијског сектора. Надзор обавља Агенција за осигурање, а Министарство финансија посредно контролише њихов рад. Но, Финска је једина која нема јединствен надзор. Разлог лежи у веома битној улози осигурања, а то је обављање послова обавезног здравственог и социјалног осигурања У Финској, надзор врши Министарство за здравље и социјална питања.³⁰ Са друге стране, у Белгији, надзор обавља Биро за интегрисани надзор и Комисија за осигурање.³¹ Надзор у Француској врше Комисија за контролу осигурања Комисија за организацију осигурања.³² У другим земљама је присутан традиционални концепт надзора у осигурању. Углавном, надзор врши Министарство финансија, Централна банка (ретки случајеви) или Агенције за осигурање. У Бугарској надзор обавља Управа за надзор која доноси одлуке везане за пословање осигуравајућих друштава и Национални савет осигурања, који даје и одузима дозволе за рад осигуравајућим друштвима. У Чешкој, надзор врши Министарство финансија. У Словенији надзор обавља Агенција за осигурање.³³ У другим земљама је следећа ситуација: 1. Кипар – надзорник над радом осигуравајућих друштава; 2. Естонија – Биро за финансијски надзор; 3. Мађарска – Биро за финансијски надзор; 4. Пољска – Надзорна комисија

30 Младенка Балабан, „Надзор у осигурању”, сл.12, доступно на адреси: http://www.swot.ba/dokumenti/pdf_20090717105911.pdf, 3.04.2016.

31 *Ibid.*

32 М. Балабан, сл. 13.

33 М. Балабан, сл. 14 и 15.

за осигурање и пензионе фондове; 5. Словачка – Биро за финансијско тржиште; 6. Румунија - Надзорна комисија за осигурање.³⁴

VI Утицај одредаба „Солвентност II” о реорганизацији на законодавства земаља нечланица

Да ли ће „Солвентност II” имати утицаја и на тржиште осигурања у нашој и другим земљама региона које нису чланице ЕУ? Сигурно је да ће имати дејство, пре свега, због преузимања одређених правила Директиве која регулише наведени пројекат, затим, преко припрема за евентуални улазак у ЕУ, као и преко иностраних осигуравајућих друштава било да се ради о осигуравачима или реосигуравачима.³⁵ Но, „Солвентност II” се примењује на осигуравајућа друштва са великим капиталом, односно, портфељом, а у земљама региона не постоје привредни субјекти и осигуравајућа друштва са великим капиталом и прометом, ако величину привредних субјеката посматрамо са становишта богатијих земаља у свету. Гледано дугорочно, таква ситуација ће се задржати веома дуго. Оно што представља реалност, јесте да ће се и привредни субјекти и осигуравајућа друштва удруживати, како би се смањила опасност од ризика и како би се лакше „покрио” ризик.³⁶ Опште правило је да је добра процена ризика основни услов за добро функционисање осигурања. Увек морамо имати на уму да је боље осигурати пуно малих ризика, него мали број великих ризика.

Што се тиче Србије, сигурно је да ће законодавство које регулише осигурање уопште, а посебно део тог законодавства који регулише надзор и престанак осигуравајућих друштава морати да се постепено усклађује са правом ЕУ у овој области, имајући у виду статус наше земље према ЕУ. Но, мора се водити рачуна и о начину регулисања ове материје. Поједини институти наведени у „Солвентности II” имају различито значење од онога које је прихваћено у нашем праву. О томе, свакако, треба водити рачуна. Но, ако, већ, говоримо о усклађивању нашег права са правом ЕУ, морамо водити рачуна о и различитим нивоима тог усклађивања. Ти нивои дозвољавају додатно регулисање, затим, виши ниво заштите, као и строго преузимање одредаба права ЕУ без прописивања нижих

34 Фрањо Штиблар, „Нормативно уређење хрватског осигурања у компарацији с другим еуропским земљама”, сл. 9, доступно на адреси : <http://hgk.biznet.hr/hgk/fileovi/4279.ppt#266>.

35 Ј. Комељ, Ј. Долничар, сл. 36.

36 Ј. Комељ, Ј. Долничар, сл. 47.

и виших мера заштите у односу на право ЕУ, у зависности о којој области се ради.³⁷

VII Закључак

Да би се избегле мере реорганизације, као и покретање поступка ликвидације, битно је да осигуравајућа друштва земаља чланица поштују нека од основних правила које дефинише овај акт, а која се односе на следеће: 1) обавезно планирање обима потребног капитала и резервисања истог од стране управе осигуравајућег друштва; 2) дефинисање потребне премије и садржаја производа осигурања (врсте осигурања); 3) пренос ризика (зависи од бонитета друштва, врсте осигурања, суме осигурања, итд.); 4) повезивање осигуравајућих друштава; 5) организовање структуре осигуравајућег друштва; 6) прегледност пословања. Мора се истаћи и важност улоге државних надзорних органа. Кад говоримо о утицају „Солвентности II” на производе осигурања, тај утицај ће допринети ограничењу појединих покрића, скупљој премији појединих производа, преношењу ризика на осигураника, одбијању покрића за поједине ризике.³⁸

Што се тиче регулисања реорганизације осигуравајућих друштава, један од проблема који је везан за примену одредаба о мерама реорганизације односи се и на неусклађеност националних законодавстава. Због тога би било пожељно да се у оквиру самих држава обезбеди узајамно признање одлука о мерама реорганизације, имајући у виду неопходност универзалности и усклађености ових мера.³⁹ Мере реорганизације које су изречене на територији државе чланице од стране надлежног овлашћеног органа и које имају за циљ очување финансијске стабилности осигуравајућих друштава, морају имати дејство на територији свих држава чланице. Но, то не би смело да утиче на дејства мера реорганизације у односу на треће земље.⁴⁰

Основни циљ дефинисања одредаба о реорганизацији осигуравајућих друштава по „Солвентности II” је јединствено регулисање. Међутим, саме мере реорганизације према осигуравајућим друштвима су оста-

37 Младенка Гргић, „Хармонизација прописа из подручја осигурања и реосигурања путем правног оквира Солвентност II”, *Загребачка правна ревија*, бр. 2/2013, 166.

38 David Buckham, Jason Wahl, Stuart Rose, *Executive's Guide to Solvency II*, Wiley, New Jersey, 2011, 2.

39 „Солвентности II”, преамбула 18.

40 „Солвентности II”, преамбула 19.

ле у надлежности држава чланица. Питање трећих земаља – нечланица је, такође, остало нерегулисано.

Vladimir ČOLOVIĆ, PhD

Principal Research Fellow, Institute of Comparative Law, Belgrade

REORGANIZATION OF INSURANCE COMPANIES BY THE DIRECTIVE „SOLVENCY II”

Summary

The project „Solvency II” is defined in Directive 2009/138/EC on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance and began to be implemented on 1 January 2016. The implementation of this project was accompanied by difficulties since 2012. Except the Directives „Omnibus I” and „Omnibus II”, referring to the harmonization of acts in the field of financial services, as well as the changes „Solvency II”, in 2014. was adopted the Delegated Regulation, which contains the rules of „Solvency II”. This project, ie., the Directive regulates the imposition of measures of reorganization and liquidation proceedings against the insurance companies. The paper pays attention to the rules of reorganization relating to acts of the competent authority (supervision control) aimed at preserving and establishing a stable financial situation in the insurance company. The author analyzes a similar procedure in the legislation of Serbia, then, points to the diversity of the terms of these institutes, and to the influence of the „Solvency II” on the future regulation of insurance in our country.

Key words: „Solvency II”, insurance company, reorganization, liquidation, supervision.